

te pas komt. Vrij uitvoerig is de diabetes behandeld, waarbij merkwaardigerwijze het insuline wat in den hoek wordt geduwd voor het door de firma gefabriceerde trypsogeen, dat ingenomen kan worden. Zeer lezenswaardig is vooral ook het hoofdstuk over de schildklier en de struma. Bij de middelen tot voorbehoeding van deze laatste afwijking staat niet vermeld de thans in Zwitserland op ruime schaal en met goed gevolg toegepaste, door O. BAYARD ingevoerde vermenging van het keukenzout met uiterst kleine hoeveelheden joodkali.

D. H. KOETSER.

---

CURT WACHTEL, *Laienärzte und Schulmedizin*. Leipzig, CURT KABITZSCH Verlag. 1923. Prijs: 3 mark.

EDUARD STEPLINGER, *Antike und moderne Volksmedizin*. Leipzig. DIETRICH'sche Verlagbuchhandlung. 1925. Prijs: 4 mark.

Twee boeken, die van verschillende zijden en op verschillende wijzen dezelfde zaak trachten te benaderen: de geneeskunde en geneeskunst, welke niet door de geijkte schoolstudie verkregen is en niet steunt op de geijkte kennis der natuurwetenschappelijke grondslagen. STEPLINGER zoekt en vindt, in wat reeds in de classieke oudheid wetenschappelijk bijgeloof was: priester-, tempel- en volksgeneeskunde, den oorsprong van vele vooral mystieke en occultistische, astrologische en magische geneeswijzen, waarvan nog heden ten dage in het volk de sporen te vinden zijn. WACHTEL vraagt niet naar bron of oorsprong, maar geeft in beknopte, heldere samenvatting een overzicht van tal van hedendaagsche leekestelsels op het gebied der geneeskundige diagnostiek en therapie. Ieder geneesheer krijgt in zijn praktijk wel eens iets te hooren over een of andere kwakzalverij of geneeskundige leekeler. Hij kan dan met een hooghartig glimlachje zich aan een gedachtenwisseling er over onttrekken, maar beter ware het, indien hij met kennis van zaken kon weerleggen, wat voor weerlegging vatbaar is. Nu vindt men in de gangbare leerboeken der geneeskunde niets daarover, terwijl de literatuur, welke de verschillende stelsels hebben voortgebracht, overloden als zij is met overtolligen en onzakelijken bijrommel, ongenietbaar is. WACHTEL's boekje geeft nu een uitstekende leiddraad in die chaotische denkwereld. Naast tal van stelsels en methodes, die iedereen wel ongeveer kent, bespreekt hij ook belangrijke nonsens, waarvan niet velen ooit gehoord zullen hebben: bijv. de heliodopathie en het Masdaznan, dat misschien morgen hier het Abramsisme en de osteopathie zal verdrijven. WACHTEL's boekje is leerzame en vermakelijke lectuur, waaruit een ieder iets nuttigs kan halen en dat niemand zal betreuren gekocht en gelezen te hebben. Wie voorts wat meer over den geschiedkundigen oorsprong en de pseudo-wijsgeerige evolutie der volksgeneeskunst weten wil, schaffe zich ook het boekje van STEPLINGER aan. Maar dat is iets minder lichte kost dan WACHTEL's overzichtelijke samenvattingen.

G. VAN RIJNBEEK.